



Nummer 60

augustus 2014

Bijzondere oproep:

Boeken gezocht!

Voor zijn proefschrift over Vaals is ons lid Thomas Richter op zoek naar boeken uit de tijdschriftreeks "Jaarboekje der Limburgsche Protestantenvereeniging". Dit tijdschrift verscheen in de jaren 1914 t/m 1933 en bevat ook enkele artikelen over Vaals. Als iemand de reeks of enkele jaargangen daarvan heeft en (tegen betaling) af wil staan, kan hij/zij zich graag even melden via Thomas.Richter3@rwth-aachen.de

In dit nummer:

Trouwe verbondenheid met
Duitse kameraden 1

Kunstroute Vaals 1

Tolheffing 2

KARL charlemagne
DER GROSSE 2

Nieuwe publicaties over het
religieus verleden van Vaals 3

Uit het krantenarchief van
Arthur Cransveld 3

Verjaardagen (70+) van Sankt
Tolbert-leden 4

Activiteiten agenda 4

Highlights uit het oorlogskrantenarchief: "Trouwe verbondenheid met Duitse kameraden"

In deel drie van onze reeks over het laatste jaar van WOII hebben wij het over de gebeurtenissen in augustus 1944. Hierbij hebben wij helaas een probleem: in ons verenigingsarchief berusten slechts twee kranten uit augustus 1944. Dat maakt het moeilijk een thema te kiezen om in de Nieuwsbrief te presenteren. Aansluitend aan het artikel uit de vorige Nieuwsbrief kan worden verwezen naar een artikel van generaal-veldmaarschalk Brauchitsch uit de "Völkische Beobachter". Het artikel werd in het Nederlands opnieuw gepubliceerd in de Limburger Koerier van 25 augustus. Het artikel heeft de sprekende titel "Eer van het Duitse leger bleef op 20 juli onbevlekt". Voor historisch geïnteresseer-

den is er een artikeltje, dat exclusief in de Limburger Koerier is verschenen. In de krant van 25 augustus staat op de voorpagina een portretschildering van Maarten Harpertz Tromp (1597-1633), een held uit de zeeslag tegen Engeland in de 17e eeuw. Naast hem is een foto afgedrukt waarop een deel van een Nederlands oorlogsschip is te zien. De foto is becommentarieerd met de oorlogsoproep tot "trouwe verbondenheid" met de "Duitse kameraden" in de oorlog. De uitgevers van de krant voegden de twee afbeeldingen samen onder de titel "In het verleden ligt het heden, in 't nu wat wor-

den zal". Hoewel gebruikt ter beklemtoning van de oorlog, is het toch een spannend historisch motto dat ook vandaag de dag niets van haar betekenis verloren heeft.

TR



Uit Limburger Koerier van 25 augustus 1944

Kunstroute Vaals

Van 13 juli tot 3 augustus 2014 was er weer de kunstroute Vaals. Ook dit jaar was de heemkundekring weer gastgever voor de kunstenaars en de wandelaars. Na een moeizame start kon het evenement in onze lokaliteit van start gaan. Weliswaar was er maar het werk van een kunstenaar, Peter Crombach uit Ransdaal te bewonderen. Peter Crombach is de dorpsdichter van de gemeente Voerendaal. Hij haalt zijn inspiratie uit veelzijdige schakeringen van de streek. Zijn gedichten,

aangevuld met foto impressies waren te bewonderen. De heer Crombach heeft gedurende de kunstroute enkele keren voorgedragen uit zijn werk. Het is zeer spijtig dat de tweede kunstenaar die bij de heemkundekring zou exposeren verstek heeft laten gaan. De aangekondigde Vogelhuizen zouden voor een goede vulling van de ruimte

gezorgd hebben. Jammer en een gemiste kans van de organisatie om niet alsnog om een vervangende kunstenaar te zorgen. Blijft als laatst nog een woord van dank aan de leden van Sankt Tolbert die gedurende de kunstroute als *surveillant* aanwezig waren. HK



Tolheffing

Er is de laatste tijd de nodige commotie ontstaan over de plannen voor tolheffing op de Duitse wegen. Begrijpelijk. Maar tolheffing is een zaak van altijd. In de middeleeuwen waren schepen en karren al tol verschuldigd, meestal geheven door mensen welke deze tol ten onrechte claimden. Er wordt in die tijd gesproken over piraterij. Ook in onze contreien werd er in het verleden al tol geheven. Zoals uit het artikel van Jo Somers in Galopia uitgave 5 blijkt waren er op de weg van Maastricht naar Vaals al diverse tolplaatsen. Deze plaatsen zijn al in 1825 aangewezen. Deze tol was al bedoeld voor het onderhoud. Er werden uitzonderingen gemaakt voor zakelijk verkeer.

Ook elders in het land werd tol betaald. Een voorbeeld in bijgaand overzicht. Grappig welke categorieën men onderscheidde. Nederland kende in de vorige eeuw ook tolheffing. De Beneluxtunnel bij Rotterdam en de Zeelandbrug. Beide werden afgeschaft toen de aanlegkosten terug verdient waren. Momenteel

wordt nog tol geheven in de tunnel onder de Westerschelde. En nu de tolheffing in Duitsland. Deze roept veel weerstand op. Zelfs een protestdemonstratie bij de grensovergang in Vaals. We vergeten dat er al tol betaald moet worden in een aantal andere

landen zoals Oostenrijk en Italië. En deze landen worden toch niet gemeden, ook niet door vakantieverkeer. Dat weten ook de Duitse autoriteiten. Ze zullen er de scherpe kantjes van af halen en het vervolgens toch invoeren. HK

Het huwelijk is een prachtig instituut, maar wie wil er nou in een instituut wonen?

Groucho Marx

TOL AAN den HUIZE ALMELO	
Tolltarief goedykeurd by Kon. Besluit VAN 28 FEBRUARI 1837.	
Een los Paard of Esel	0,02
Een Rund, Half, of Schaap	0,03
Een kuddeschapen of Merker dan 50 stuk ineens	0,25
Een Bek, Geit of Hond gespannen voor een rijtuig met wieden	0,03
Rijtuig met twee wielen, mitsgaders Sleden, voor aangespannen Paard, Esel, of Rund	0,04
Voor voerluijen met vier, wielen als boven	0,03
Een koppeling van twee of meer voerluijen zal bovendien betaald, worden voor ieder paar wielen	0,03
Diligencies en postwagens van niet meer dan zes personen voor elk paard	0,03
van zes tot negen personen	0,06
van tien tot en met twaalf personen	0,07
van dertien tot en met achttien personen	0,08

KARL charlemagne DER GROSSE

Onder deze titel worden in 2014, 1200 jaar na het overlijden van Karel de Grote een aantal manifestaties in Aken georganiseerd. Een van de manifestaties is een tentoonstelling in de kroningszaal van het stadhuis van Aken. De tentoonstelling toon o.a. de plaatsen waar Karel de Grote resideerde. Het belangrijkste is uiteraard Aken maar er wordt ook aandacht besteed aan zijn bezittingen in o.a. Ingelheim, Nijmegen en Paderborn. Door zijn voor die tijd verre reizen heeft hij veel indrukken gekregen met be-

trekking tot bouwkunst. Dit heeft hij goed overgebracht op zijn architecten. Veel aandacht krijgt Karels houding ten opzichte van de kerk en zijn rol in het kerstenen van de heidenen. Dat dit wel eens met veel bloedvergieten gepaard ging zal duidelijk zijn. De tentoonstelling heeft ook uitgebreid aandacht aan de geschriften uit deze tijd met betrekking op wetgeving en geloof, o.a. de Leidense Aratea, een verzameling afbeeldingen en teksten uit die tijd. Er zijn ook munten en zegels te bewonderen. Veel aan-

dacht ook voor de strijdmiddelen en het werktuig uit de tijd van Karel de Grote. Aandacht krijgen ook zijn voorname vrouwen en zijn vrouwen. Naast de manifestatie in het stadhuis zijn er ook nog tentoonstellingen in het Centre Charlemagne met als zwaartepunt Karels Kunst en in de Domschatzkammer wordt aandacht besteed aan "Verlorene Schätze". Alles is nog te bezichtigen tot 21 september 2014. Het bezoeken van de tentoonstellingen is ten eerste aan te bevelen. HK



Nieuwe publicaties over het religieus verleden van Vaals

In de afgelopen jaren werden steeds meer wetenschappelijke artikelen over de geschiedenis van Vaals gepubliceerd. Veel van deze artikelen zijn gewijd aan het religieus verleden van onze gemeente. Vooral de verschillende Protestantse gemeenten worden steeds vaker onderzocht. Ons lid Thomas Richter, historicus uit Aken, is bezig met onderzoek voor zijn proefschrift over de Hervormde en Lutherse gemeenten van Vaals in de 17e en 18e eeuw. Daarnaast heeft hij een reeks van interessante bronnen gevonden. Ze zijn misschien ook voor uw eigen genealogisch onderzoek van belang. Kijkt u graag naar de volgende lijst van zijn artikelen die elders gepubliceerd:

- "Mobilia in und zu der Kirchen und Consistorium zu Vaels eigengehörig" – Eine frühe Inventarliste der Vaalser Kirche. In: Geschichte im

Bistum Aachen 11 (2011/2012), blz. 105-140.

- Anmerkungen zu einer außergewöhnlichen Liste von Predigern in der hochdeutsch-reformierten Gemeinde Aachen-Vaals (1649-1672). In: Jahrbuch der Westdeutschen Gesellschaft für Familienforschung 5 (2014), blz. 199-221. (Dit is een uitgebreide en aangevulde versie van het artikel uit V&H 15)
- Die Konsistorialenlisten der „sich in Vaals versammelnden wallonischen Herde“. Ein Quellenfund aus dem Archiv der wallonisch-reformierten Gemeinde Aachen-Burtscheid-Vaals. In: Jahrbuch für Evangelische Kirchengeschichte des Rheinlandes 63 (2014), blz. 63-92.

Tenslotte willen wij onze lezers ook graag attent maken op een onlangs verschenen

artikel van Benjamin Kaplan. Kaplan is hoogleraar Nederlandse geschiedenis in Londen en ook bezig met onderzoek naar het Vaalser religieus verleden. Zijn Engelstalige artikel "Religious Encounters in the Borderlands of Early Modern Europe" werd onlangs door Ad Knotter in het Nederlands vertaald en opnieuw uitgegeven:



Benjamin Kaplan

- Religieuze ontmoetingen in de grensgebieden van vroegmodern Europa: het geval Vaals". In: Jaarboek van het Sociaal Historisch Centrum Limburg 58 (2013), blz. 30-44.

In het najaar 2014 zal Benjamin Kaplan ook een boek over het zogenaamde doopincident uit de jaren 1760 uitgeven. Wij houden u daarover op de hoogte. De artikelen zijn allemaal opgenomen in ons verenigingsarchief. TR

Uit het krantenarchief van Arthur Cransveld

Sporthal gemeentelijk alternatief?
4-11-77

Sluiting dreigt van zaal 'Vols Alaaf'

VAALS - Er bestaat een grote kans dat Vaals weer zonder grote zaal komt te zitten. Er dreigt namelijk de sluiting van de pas twee jaar geleden geopende zaal 'Vols Alaaf' aan de Bosstraat. Eigenaar H. Steijns heeft laten weten dat de exploitatie van de zaal niet haalbaar is en er heeft zich al een Maastrichtse makelaar gemeld die het gebouw wil overnemen. Na afbraak van de zaal, de vroegere bioscoop Tobittheater van Vaals, zou deze op de vrijgekomen plaats een appartementengebouw willen neerzetten.

De voorgenomen sluiting en afbraak van 'Vols Alaaf' bereidt zowel de verzorgers als het gemeentebestuur van Vaals grote zorgen. Het zou betreurenswaardig zijn, zo zegt de heer P. Scheffers, voorzitter van het overkoepelend orgaan van de Vaalser verenigingen, maar ook hij zou niet weten wat er tegen te doen is. Bij het gemeentebestuur heeft de kwestie alomtegenwoordig veel aandacht. Men heeft daar in alle goet de verzekering dat de zaal tot nu de viering van carnaval open blijft.

Wethouder H. Steenkamp overtuigd dat de zaal (vraagprijs 400.000 gulden) nog niet verkocht is. Hoewel ook hij het zeer spijtig vindt dat 'Vols Alaaf' na twee jaren handje de wethouder er toch voor de meeste toekomstige rekening mee. "Van gemeentebestuur moeten we zorgen dat we wat dit betreft niet meer problemen voor het blok komen te staan". Volgens wethouder Steenkamp heeft Vaals kleine zaal voor vergaderingen en dergelijke gezegd. Alleen aan een zaal voor gezamenlijke activiteiten ('Vols Alaaf' aan 400 tot 450 mensen bezetten) is er straks gebrek. Er is al een aantal ge-

weest van een evenementenhal maar dat vindt de wethouder van cultuur en recreatie voor Vaals te hoog gegrepen. Zijn idee: "een sporthal die tevens als gemeenschapsruimte kan fungeren".

Een sporthal is voor Vaals ook financieel beter haalbaar. Er ligt de eis van de onderwijsinspectie dat de vijf basisscholen binnen twee jaar een gymnasiezaal moeten hebben. Bovendien staat in het provinciaal spreidingsplan van sportruimten Vaals meer haast gezegd: "In heel zuidelijk Zuid-Limburg is nergens een sporthal gepland en alleen Vaals heeft plannen", weet wethouder Steenkamp. Zijn streven is om met één multifunctionele hal meerdere vliegen in één klap te slaan. Daarnaast door de gemeente van de zaal 'Vols Alaaf' niet wethouder Steenkamp niet zitten, zo dit in dit stadium nog mogelijk zou zijn. Het gaat niet alleen om de architectuur. De zaal is gemeten naar de etas die tijd ook niet aanspreekt. Bij grote uitvoeringen blijkt bijvoorbeeld het ontbreken van voldoende zitplaatsen. De zaal kost inmiddels 200.000 gulden nodig zijn om de zaal aantrekkelijk te maken", meent wethouder Steenkamp.

Limburgs Dagblad
van 4 november
1977

**HEEMKUNDEKRING
SANKT-TOLBERT
VAALS**

Secretariaat:
Heuvel 4
6291 CS Vaals
Nederland

Telefoon: 043-306 42 06
E-mail: sankttolbert@gmail.com

**Bezoek onze website
sankttolbert.nl**



Verenigingsnieuws

Verjaardagen (70+) van Sankt Tolbert-leden

September 2014

1 september Karl Habets 74 jaar
4 september Herbert Kuijpers 70 jaar
5 september Jacob Winkens 77 jaar
6 september Jac. Hintzen 83 jaar
17 september John Weijers 73 jaar
22 september Hans Jussen 82 jaar
23 september Jean Voncken 74 jaar

Allen van harte gefeliciteerd!

Leden die vermelding in deze rubriek niet op prijs stellen gelieven dit tijdig door te geven aan het secretariaat.



Activiteiten agenda

6 en 7 september Concert met Lucas en Arthur Jussen en John Bröcheler in de Kopermolen

18 september Lezing door prof. Peter Sparla over WO I

20 en 21 september Plomb` hier a boones mines. Lezingen, exposities en rondleidingen.

Rondleidingen in NL, F, D, en dialect. Dialect door Karl Habets. Expositie en rondleidingen vanaf het gemeentehuis van Plombières.

25 september Bijeenkomst Sankt Tolbert

27 september Ensemble Quattro Canti brengt een program-

gramma met barokmuziek, klassiek, blues, Russische en Italiaanse folklore in de Kopermolen.

28 september t/m 11 november Tentoonstelling in het kader van het 6 x 11 jaar jubileum van de Vaalser Carnavalsvereniging de Grensülle in de Kopermolen.



REAGEREN

De nieuwsbrief is een maandelijkse uitgave van heemkundekring Sankt Tolbert.

Wilt u meer weten over de heemkundekring Sankt Tolbert, een bijdrage leveren aan deze nieuwsbrief of heeft u een interessante mededeling, kijk dan op de website www.sankttolbert.nl of mail naar sankttolbert@gmail.com.

De nieuwsbrieven staan ook in pdf-formaat op de website. Deze kunt u downloaden. Tevens kunt u op de site aangeven als u de nieuwsbrief niet meer wilt ontvangen.